

Samenvatting onderzoek

Politieke dynamiek en de uitvoerbaarheid van beleid

Prof. dr. Anchrit Wille, CAOP Professor Transities in de Publieke Sector, Instituut Bestuurskunde, Faculty of Governance and Global Affairs, Universiteit Leiden.

Korte samenvatting van het onderzoek

Uitvoeringsorganisaties merken dat hun werk steeds moeilijker wordt door de complexe en opstapelende wetten en regels vanuit Den Haag. De politiek heeft de uitvoerbaarheid in de afgelopen decennia niet makkelijker gemaakt. Uitvoeringsorganisaties worden geconfronteerd met politieke ambities die moeilijk haalbaar zijn door oplossingen die in de praktijk niet werken.

Politici hebben soms een beperkt begrip van de operationele realiteiten, wat kan resulteren in beleidsbeslissingen die niet aansluiten op de behoeften van de uitvoering. Uitvoeringsambtenaren zitten daardoor klem tussen wetten, regels en instructies. Dit essay laat zien hoe niet alleen de afstand tussen politiek en uitvoering, maar ook de toenemende politieke volatiliteit, de versnippering van het politieke landschap en mediatisering heeft bijgedragen aan een groeiende complexiteit voor uitvoeringsinstanties.

Belangrijkste uitkomsten/conclusies

Drie ontwikkelingen hebben sinds het begin van deze eeuw gevolgen gehad voor de beleidsvormende rol van het parlement en ook voor de uitvoerbaarheid van het beleid:

1. De politieke veranderlijkheid van de kiezer heeft geleid tot een snelle doorstroming in de Kamer. Grote verschuivingen in het partijlandschap leiden tot een verlies aan politieke ervaring en kennis in het parlement, maar ook tot gewijzigd beleid en de invoering van nieuwe maatregelen. Uitvoeringsorganisaties zien met elke beleidsverandering nieuwe regels op zich afkomen. Dit impliceert ook omvangrijke reorganisaties, juridische regelingen, nieuw in te voeren procedures en een nieuwe ICT-infrastructuur. Veelvuldige aanpassingen en een stapeling van maatregelen belasten de uitvoeringsorganisaties, en is nadelig voor hun uitvoeringscapaciteit. Het scheidt onzekerheden voor uitvoerders en maakt het beleid lastiger uit te voeren.
2. De versnippering van politieke partijen leidt tot een grotere diversiteit aan politieke standpunten. Hierdoor wordt het vinden van politiek draagvlak voor beleid problematischer. Omdat de aangescherpte tegenstellingen soms moeilijk te overbruggen zijn, en compromissen lastiger te bereiken, is er bij het vinden van consensus vaak onvoldoende aandacht voor de uitvoerbaarheid van beleid.
3. Media-aandacht en publieke perceptie zijn steeds belangrijker, en parlementariërs dienen hun standpunten effectief te communiceren. Van de Kamer wordt verwacht dat ze snel reageert op nieuws uit de media. Dit resulteert in een incident-gedreven aanpak van beleidskwesties, waarbij er minder ruimte is voor langetermijnbeleid en een diepgaand debat over de uitvoerbaarheid van voorgestelde maatregelen.

Aanbevelingen en tips

De uitvoering heeft tot nu toe weinig aandacht gehad voor hoe de dynamische politieke realiteit de beleidsvorming en uitvoering beïnvloedt. Door een strategische aanpak te ontwikkelen, die rekening houdt met de dynamiek van het huidige politieke proces, zou de invloed van de uitvoering op het beleid aanzienlijk kunnen worden vergroot.

1. Uitvoeringsorganisaties zouden daarbij al in een vroeg stadium betrokken moeten worden in de beleidsontwikkeling door aanwezig te zijn bij rondetafelgesprekken, hoorzittingen en technische briefings die de Kamer regelmatig organiseert.
2. Politieke accountmanagers, aangesteld bij uitvoeringsorganisaties, zouden contacten met de Kamer kunnen onderhouden en een brug kunnen slaan tussen de politiek-bestuurlijke wereld en het uitvoeringswerkveld.
3. Uitvoeringsorganisaties zouden via briefings, rapporten of nieuwsbrieven relevante informatie en evaluaties kunnen delen met parlementsleden, en hen regelmatig op de hoogte houden van de werking en effectiviteit van wet- en regelgeving.